

מדות הראייה "מדות דומות לדמות"

1. עין איה ברכות א עמוד 106

ובזה יבא מאמר כי אינם יודעים לעשות רע כפשוטו. כי המעולה מי שזיכך טבעיו כראוי, זהו שלימותו, שיוכל להשתמש כראוי גם בכוחות הרעים, ככעס וגאווה וקנאה וכיו"ב... ובאמת כ"ז שלא יוכל האדם להשתמש גם בכוחות הרעים לטובה, אינינו מתוקן בטבעו והחטא יהי בו טבעי לא מקרי ולא בא עדיין ע"ד תכלית הקרבן. ע"ז אמר כי אינם יודעים לעשות רע, כי אינם מכירים הכרה שלימה בפנימיות ההדרכה השלימה, ע"כ יפלו ויכשלו. כי האדם מוכרח להשתמש בכוחותיו הרעים ג"כ, כמו כוחות התאוה והחמדה, הרגז וכאלה. אמנם זאת היא תורת אדם המעלה, שיהי לבו ברשותו לעשות מכל אלה דרך ישרה משלמת.

2. עין ברכות 13

כד. א"ר לוי בר חמא א"ר שבי"ל, לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, ניצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, אי אזיל מוטב וא"ל יזכיר לו יום המיתה כו'. הכוחות שבאדם הטובים והרעים, תכליתם להשתמש בהם בדרך הטובה, ע"כ כוחות הרעים שמצד היצה"ר אין זה עצה טובה להחלישם ולמעטם, כי לפעמים יהיו נצרכים לתכלית טוב ולא יוכל להנות מטובם. ע"כ הטוב שבהדרכות הוא שיהיו הכוחות כולם במילואם וטובם, רק שהכוחות הטובים יהיו השליטים בנפש והרעים יהיו כפופים תחת ידם. כי באמת גם הרעות טובות הנה, בשמרם את גבולם. והנה מצד טבע האדם הכוחות הרעים המה נעורים ומוכנים לפעולה יותר מהכוחות הטובים. ע"כ ירגיז אדם יצה"ט לעורר הכוחות הטובים שיהיו מוכנים לפעולה ושליטים על הכוחות הרעים.

3. מוסר אביך נה

ב. כל מדה טובה יש לה חסרונות הבאים עמה, וזו היא העבודה השלימה להוציא לאור-עולם את המדות הטובות מנוקות מכל סיגי החסרונות שלהן.

3א. פלא יועץ אבירות לב

אבירות הלב הוא צורך גדול לעבודת האל יתברך שמו, כי כמה דברים אדם עובר על דעת קונו מחמת רכות הלבב ומחמת רחמנות.

4. רמב"ם ספר המצות - מצות עשה - מצוה ח

מצוה ח - היא שצונו להדמות בו ית' לפי יכלתנו והוא אמרו והלכת בדרכיו וכבר כפל צווי זה ואמר ללכת בכל דרכיו ובא בפירוש זה מה הקדוש ברוך הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום מה הקב"ה נקרא חנון אף אתה היה חנון מה הקב"ה נקרא צדיק אף אתה היה צדיק מה הקב"ה נקרא חסיד אף אתה היה חסיד וזה לשון ספרי וכבר נכפל הצווי הזה בלשון אחרת ואמר אחרי ה' אלהיכם תלכו ובא בפירוש גם כן שענינו להדמות בפעולות הטובות והמדות החשובות שיתואר בהם האל ית' על צד המשל ית' על הכל עליו רב.

5. רמב"ם יד החזקה - הלכות דעות פרק א

(ז) הדרך הישרה היא מדה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם והיא הדעה שהיא רחוקה משתי הקצוות ריחוק שוה ואינה קרובה לא לזו ולא לזו לפיכך צוו חכמים הראשונים שיהא אדם שם דעותיו תמיד ומשער אותם ומכוין אותם בדרך האמצעית כדי שיהא שלם בגופו. כיצד לא יהא בעל תמה נוח לכעוס ולא כמת שאינו מרגיש אלא בינוני לא יכעוס אלא על דבר גדול שראוי לכעוס עליו כדי שלא יעשה כיוצא בו פעם אחרת... ומצווין אנו ללכת בדרכים האלו הבינוניים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו:

6. אורות הקדש ג עמוד רלז

הסיגים, שמתקבצים בנפש האדם פנימה, ומתפרצים בתור מדות רעות, ערמומיות, תאות שפלות, כעסים ומשטמות, הם גילויים מהסיגים הכלליים שבעולם. וכל ריכוך שהסיגים מתרככים בלב האדם ובעומק נשמתו, על ידי הטבת המדות, וביותר על ידי אור תורה והעלאת תפלה, הגבה למעלה באור הקודש, מתרככים הסיגים הכלליים, והדינים מתמתקים.

6א. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מ"ב

ר' אלעזר ברי' שמעון אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה.

7. שמונה קבצים א תתעט

המוסר האנושי הולך הוא וטוב בפנימיותו, ולאומתו הולכת היא ההתפתחות המדעית ומופיעה בצורות החדשות, המקלות את עול החיים. אם היו ההתגלויות הללו באות לעולם בעת שהמוסר היה פחות מאותה המדרגה שאנו עומדים בו עכשיו, היה מקלקל את סדר החיים עוצם העושר ומיעוט העמל. אמנם גם כעת, ביסוס המוסר הוא מונח רק בתוכיותו, בסתר המדרגה, על כן רבות הן המניעות שאינן נותנות לאדם בכללו ליהנות מעולמו, וממילא אינן נהנה הנאה מרובה ואמיתית גם מההמצאות הרבות, שמחדש אותן רוחו המעשי ההולך ומתרחב. ורצויה היא עבודת הקדש של החכמים הרוחניים, מורי הדת, האמת והיושר העליון, מאורי האור הא-לוהי בעולם, שהם מסגלים את האדם לחיים כאלה, שיהיה ראוי על ידם לקבל את כל הברכות הצפונות לו מהעושר הגדול של המדע המעשי, שאין גדלו ועשרו נערך כראוי כי אם כשיחובר לו עושר עקרי של ברכת הרוח, שמקורה היא ברכת יוצר העולמים כולם ושפעת אורו.

7א. אורות עמי קסט

ח. ההתגלות ע"ד גודל ערכו של האדם, על השפעתו הגדולה בשפעת החיים שלו, בגודל רוחו, ברצונו והופעת שכלו על ההויה, על כל היש, זאת היא חטיבה מיוחדת לישראל. רחוק רחוק מאד הוא העולם כולו מהכרה זו. הכל חושבים, שהאדם ביחש להמציאות הוא רק פסיבי, מושפע ולא משפיע. אבל הקטנה זו אין לה כל ערך באמת.

7ב. אוה"ק ג עמי סו

תורת ישראל מבארת, איך קיום העולם והמוסר האנושי הם תלויים זה בזה, וממילא מובן, ששכלול העולם בשכלול המוסר גם הוא קשור קשר של קיימא, זאת היא עיקר דעת אלהים הישראלית. חטא האדם קלקל בכללו את מוסרו עד שמלאה הארץ חמס, השחית את דרכו, הרע את יצר מחשבות לבו. העולם מתקומם עליו, יורד מבוטל ומותה את היקום כולו. שורש האדם הנשאר מתחזק בישרו, היושר מתאמץ בקישורו עם אלהים, עומד ומעלה עולות לדי'.